

out only in the short term, which forces the organization to lose a significant part of the profit. The need to timely develop and implement strategic development plans in connection with the occurrence of unexpected situations is one of the most effective ways to adapt an agricultural enterprise to market conditions. The development strategy reflects the company's current steps, created to shape its future potential and ensure long-term survival. The article considers an example of solving the task of strategic planning at an agribusiness enterprise with the creation of a new production and entry into new product sales markets.

Keywords: strategic planning, agribusiness enterprises, business plan, market analysis, SWOT analysis, profitability, market segmentation.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Морозова М. Е. Стратегічне планування. Поняття і етапи стратегічного планування. *Virtus: scientific journal*. 2019. № 35. URL: https://lib.iitta.gov.ua/718325/1/Морозова_стаття_.pdf
2. Шквиря Н. О. Стан та особливості стратегічного планування діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск № 16. С. 549–553.
3. Коненко В. В., Соколов Д. В. Стратегічне планування функціонування та розвитку підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2021/76.pdf
4. ТОВ «Агрокомплекс “Зелена долина”». URL: <https://www.akzd.com.ua/>

УДК 657.6:004

ПРОЦЕДУРИ ДИДЖИТАЛ-АУДИТУ

Ю. О. Мамаєнко, Л. Л. Гевлич

Анотація. Дослідження організації і методики аудиту з огляду на його значення у бізнес-середовищі є важливим науковим та практичним завданням. Метою роботи є ідентифікація сучасних аудиторських процедур, які відповідають трендам цифрової економіки. У роботі узагальнено наукові підходи та наявну світову практику використання диджитал-технологій у незалежному аудиті, зокрема когнітивних технологій, прогнозно-аналітики та хмарних платформ. Ідентифіковані проблеми відсутності регламентації застосування диджитал-технологій у якості аудиторських процедур, а також навичок їх використання у бухгалтерів та аудиторів. На основі дослідження зроблено висновки, запропоновано напрями подальших пошуків.

Ключові слова: диджитал-технології, аудит, аудиторські процедури, штучний інтелект.

В усьому світі суспільно значущі підприємства оприлюднюють свою звітність, що дає змогу зацікавленим сторонам, як-от інвестори, кредитори, державні органи, конкуренти, аналітики та громадськість, отримати доступ до інформації про фінансовий стан та результати діяльності суб'єктів господарювань. Аудит у цьому процесі є важливою процедурою, оскільки надає обґрунтовану основу прийняття рішень на базі звітності, оцінюючи достовірність презентованої інформації та відповідність усієї діяльності нормативним вимогам. Тож дослідження організації і методики аудиту з огляду на його значення у бізнес-середовищі є важливим науковим та практичним завданням.

Дослідженню прийомів, що використовуються в діяльності незалежного аудитора, присвячували свої роботи численні вітчизняні автори, зокрема О. Ю. Лебединська, Н. В. Винниченко, А. Ю. Федяй [1–2]. Але стрімкий розвиток інформаційних технологій, що спостерігається останні роки в Україні та світі, вимагає осучаснення та продовження їх досліджень.

Метою роботи є ідентифікація сучасних аудиторських процедур, які відповідають трендам цифрової економіки.

Світова спільнота у своєму розвитку пройшла чималий шлях, на якому постійно змінювалося середовище її життєдіяльності, запроваджувалися все нові, досконаліші технології, які робили комфортнішими умови життя і праці людей. Дослідники Н. М. Краус, К. М. Краус та О. С. Криворучко виокремлюють два напрями цифрових перетворень [3]:

1) трансформацію бізнесу за рахунок зміни досвіду (клієнтів, працівників, екосистеми), що сприяє зміцненню їх конкурентного позиціонування;

2) модернізацію інформаційних технологій та бізнес-процесів (модернізація ІТ-структури з метою сприяння диджитал-трансформації власної компанії).

Сучасний етап економічного розвитку як диджитал-економіка являє економічну систему, яка базується на використанні цифрових технологій та електронних засобів комунікації для

створення, передачі та обробки інформації, що, зі свого боку, призводить до нових форм виробництва і споживання товарів та послуг. Тому неминучими є зміни у змісті низки професій, зокрема професії аудитора.

Автоматизацією бухгалтерського обліку і аудиту сьогодні вже нікого не здивуєш. Облікова діяльність тривалий час успішно автоматизується програмним забезпеченням різного ступеню складності, призначеним для малих, середніх чи великих компаній. Аудитори за допомогою комп'ютерів обробляють багаторазові, трудомісткі та додаткові завдання, тоді як фахівці мають можливість більше уваги приділяти аналізу та консультуванню клієнтів на більш високому рівні. Важливим моментом є також те, що створене інноваційними технологіями професійне середовище все більше набуває ознак віртуальності. Сучасним фахівцям вже не обов'язково працювати в офісах в межах національної юрисдикції, щоб виконувати завдання роботодавця чи обслуговувати клієнтів. Пандемія COVID-19 повністю «перезавантажила» життя і діяльність світової спільноти. Умови суворого карантину призвичаїли людей до роботи в онлайн режимі. До того ж і IT-фірми пропонують користувачам «хмарні» корпоративні конфігурації – комплексні рішення для компаній будь-якого профілю і розміру. Спеціалізовані програмні рішення забезпечують ефективний контроль якості виконуваних робіт працівниками, які працюють на відстані. Це впливовий чинник, який прискорює використання цифрових технологій.

Диджитал-технології трансформують і традиційні аудиторські послуги. Як свідчать результати дослідження британських фахівців, хмарні технології, використання криптовалют, поступове впровадження Tax Digital видозмінюють практику роботи бухгалтерів та аудиторів вже сьогодні, а у найближчому майбутньому стануть необхідною і повсякденною справою. С. Харріс та Б. Мембер зазначають, що вже сьогодні бухгалтерські фірми від 3 до 5 млрд дол США на рік витрачають на удосконалення інформаційних технологій, забезпечуючи зростання якості аудиту за рахунок автоматизації рутинних процедур [4]. Хмарні інтернет-технології забезпечують взаємодію аудитора з комп'ютерною бухгалтерською системою клієнта, уможливаючи стандартизацію форматів даних, автоматичний доступ до них, їх компіляцію, тобто формування безперервної моделі аудиту і моніторингу. До того ж цифрові технології сприяють зростанню ефективності аудиту, підвищенню якості тестування, кадровим змінам, уможливають розширення переліку оброблюваної інформації про компанію клієнта (наприклад, нефінансової звітності), гарантуючи достовірність таких даних. Перевірка і аналіз 100 % транзакцій дає змогу глибше зрозуміти діяльність компанії, ретельно відслідковуючи тенденції і ризики клієнтів. Як зазначено у доповіді Forbes Insights / KPMG «Аудит 2025», 80 % респондентів вважають, що аудитори у своїй повсякденній діяльності повинні надавати перевагу більш складним технологіям збирання, обробки та аналізу даних [5]. Однак такі можливості потребують узагальнення, зокрема у межах Міжнародних стандартів аудиту, для розуміння, які процедури залишаться, а які слід переглянути.

Наразі можна виокремити три ключові диджитал-технології, які однозначно оптимізують аудиторську діяльність уже у найближчому майбутньому:

1. Когнітивні технології:

- штучний інтелект для швидкої обробки і аналізу величезних масивів даних;
- програмні алгоритми для імітації мислення людини і заміни аудиторських груп;
- машинне навчання для розробки нових стратегій за невизначених умов чи викликів середовища.

2. Прогнозна аналітика:

- вироблення якісних прогнозів на майбутнє на основі глибокого та надійного розуміння стану бізнесу клієнтів;
- виявлення ризиків завдяки поглибленому аналізу;
- порівняння даних клієнта з прогнозними результатами з метою виявлення відповідності чи невідповідності очікуваним результатам та тенденціям.

3. Хмарні платформи:

- розумні цифрові хаби (концентратори) – «смарт-платформи» для інтерактивного режиму віддаленого використання даних і аналітики, автоматизованої обробки та візуалізації даних;

– можливість інтеграції з інноваційними технологіями найближчих років.

Але слід зазначити, що диджитал-технології, створюючи умови для значного підвищення якості аудиторських перевірок, не применшують ролі людини в цьому процесі, а лише переводять її в іншу площину. За умови колосального зростання обсягів структурованої і неструктурованої інформації, використання, наприклад, штучного інтелекту забезпечує проведення високоякісних аудитів за рахунок поглибленого розкриття даних про компанію та її операційне середовище, поглиблений контроль фінансової звітності, спрощення визначення ризику для напрацювання ключових аудиторських суджень. Цифрові технології за рахунок доступу до багатьох даних уможливають деталізацію аудиторських доказів, але не дають змогу робити ключових суджень, які залишаються на розсуд професіоналів. На думку Брайана Фостера – лідера KPMG у США з розробки нових рішень у сфері аудиту, можливість доступу аудиторів до детальніших аудиторських даних і цінної інформації в перспективі дасть змогу диференціювати пропонування аудиторських послуг, але в жодному разі не применшить ролі аудитора у винесенні судження. Так само Стівен Харріс, член Наглядової Ради за бухгалтерським обліком у публічних компаніях (РСаОВ), хоч і вважає використання цифрових технологій «трансформативним ерою в аудиті», водночас зауважує, що такі потужні інструменти не мають замінити знання, судження та професійний скептицизм аудиторів [5]. До того ж він наголошує на проблемі постійної підтримки безпеки даних та забезпечення якості використовуваних диджитал-інструментів – і власних, і клієнтських. Важлива також доступність вказаних інструментів під час забезпечення узгодженості підходів до групових аудитів.

У розгляді процесу диджиталізації аудиту доцільно звернути увагу на його тісний взаємозв'язок із бухгалтерським обліком. Аудиторські фірми, які використовують у своїй діяльності цифрові технології, можуть сприяти цифровізації своїх клієнтів, і навпаки: технологічно передові клієнти можуть спонукати аудиторські фірми до запровадження таких технологій під час надання аудиторських послуг. Уже зараз спостерігається диджиталізація «Великої четвірки» через доступ широкого кола зацікавлених сторін, необхідний для здійснення трансформації, формування довіри до дій із трансформації, демонстрацію можливості бути інтегратором чи організатором нових послуг і технологій. Але безумовно, крім практиків, у процес диджиталізації аудиту мають включитися і методологи, зокрема Рада з міжнародних стандартів аудиту та підтвердження достовірності звітності (IAASB).

З огляду на вищезазначене, процес цифровізації бухгалтерської і аудиторської діяльності уможливує формування нових її напрямів. Як зазначають експерти, істотно змінюючи структуру індустрії послуг, нові технології продукують не тільки нові послуги, але й нових гравців цього ринку. До того ж однозначно змінюється структура компетенцій аудиторів, до чого має бути готова вища школа та інші інституції підготовки кадрів до ринку аудиторських послуг, адже Асоціація присяжних сертифікованих бухгалтерів (ACCA) вже зараз визнала знання цифрових технологій ключовою сферою компетенції професійних бухгалтерів.

Наразі основною прогалиною сучасних бухгалтерів і аудиторів є недостатні знання з використання smart-технологій (включно з хмарними обчисленнями та використанням великих даних), розуміння процесу глобалізації (аутсорсинг бухгалтерських послуг) та постійних змін у нормативно-правовій базі (податкове регулювання, нові форми корпоративної звітності, інтегроване регулювання звітності тощо). Відповідно мають бути змінені програми підвищення кваліфікації діючих аудиторів в усьому світі. Найважливіша інвестиція у майбутнє аудиторських служб – це час, який буде витрачений на навчання потенційних аудиторів сучасним та майбутнім інструментам, який вони використовуватимуть. Але слід пам'ятати, що цифрові компетенції завтрашніх аудиторів значною мірою залежать від навченого покоління фахівців із бухгалтерського обліку, тому важливо, щоб сьогодні вони вже оволоділи цифровими інструментами.

Отже, можна зробити висновки:

1. Розвиток інформаційних технологій змінює набір та сутність аудиторських процедур, але залишає основні концепції аудиту та визначальну роль аудитора у виробленні судження.
2. Наразі основними технологіями диджитал-аудиту дослідники вважають когнітивні технології, прогнозу аналітику та хмарні платформи.

3. Уже зараз особливо гострою є проблема навчання використанню диджитал-технологій обліковців і аудиторів в університетах та на курсах підвищення кваліфікації.

4. Диджиталізація обліку й аудиту має йти паралельно, вирішенням її проблем мають займатися не тільки окремі практики, а й методологи зокрема, представники професійних організацій.

Зазначені вище тенденції розвитку професій бухгалтера і аудитора не до кінця вивчені через те, що використання цифрових технологій в обліку і аудиті знаходиться на початковій стадії не тільки в Україні, а й у світі. Дослідження шляхів вирішення зазначених у роботі проблем буде напрямом подальших пошуків.

Abstract. The study of the organization and methodology of the audit in view of its importance in the business environment is an important scientific and practical task. The purpose of the work is to identify modern audit procedures that correspond to the trends of the digital economy. The work summarizes scientific approaches and the existing global practice of using digital technologies in independent auditing, in particular, cognitive technologies, predictive analytics, and cloud platforms. Identified problems of the lack of regulation of the use of digital technologies as audit procedures, as well as the skills of their use in accountants and auditors. On the basis of the study, conclusions were drawn, directions for further research were proposed.

Keywords: digital technologies, audit, audit procedures, artificial intelligence.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лебединська О. Ю. Щодо поняття аудиторської процедури. «Правові системи». Науково-практичний електронний журнал. № 3. 2018. URL: <https://cutt.ly/I4dmD9a>
2. Винниченко Н. В., Федій А. Ю. Аналітичні процедури для отримання аудиторських доказів. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: <https://cutt.ly/V4dmjvY>
3. Краус Н. М., Краус К. М., Криворучко О. С. «Інноваційний ландшафт» у координатах світ-економіки. URL: <https://cutt.ly/S4dZfOG>
4. Harris S. Technology and the Audit of Today and Tomorrow. URL: <https://cutt.ly/34dZyzA>
5. Матієнко-Зубенко І. І. Digital-технології трансформують професійний ландшафт бухгалтерів і аудиторів: світові та вітчизняні реалії. *The scientific heritage*. 2020. № 49. Р. 15–20.

УДК 657.6"364"

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ У ВОЄННИЙ ЧАС

Т. А. Савицька, Л. Л. Гевлич

Анотація. Війна в Україні створила складні умови для багатьох сфер діяльності, включно з аудиторською. Метою дослідження є визначення основних напрямів змін у вітчизняній аудиторській діяльності з погляду подальшої ідентифікації проблем. У роботі озвучені основні проблеми сучасної аудиторської діяльності в Україні, детально проаналізовані заходи професійної та державної підтримки вітчизняних аудиторів, зокрема зміни закону «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», виділені шляхи розвитку українського незалежного аудиту в повосенній економіці. Зроблені висновки, визначені напрями подальших досліджень.

Ключові слова: аудит, воєнний стан, аудиторська діяльність, аудиторські послуги.

З погляду національної безпеки війна є викликом для держави, яка змушена захищати свою територіальну цілісність від зовнішніх загроз. Війна, безумовно, є величезним викликом для національної економіки, бо викликає міграцію населення і релокацію підприємств, пошкодження інфраструктури, порушення економічної діяльності, значне зростання цін на сировину та енергетичні ресурси, проблеми в ланцюжках поставок тощо. Наслідки воєнного вторгнення РФ наразі охопили усі сфери життя та суттєво вплинули на бізнес-середовище, зокрема і на аудиторську діяльність. Дослідження впливу воєнного стану на вітчизняний аудит є важливим з огляду на ідентифікацію та рішення проблем, що виникають, для оптимізації бізнес-середовища сьогодні та у повосенній економіці.

Дослідження зміни вітчизняної аудиторської діяльності у воєнний час відбуваються зокрема у роботах [1–2], але з огляду на їх важливість для поствоєнної відбудови України їх слід продовжувати і розширювати.